

TÜRKİYE KAS HASTALIKLARI DERNEĞİ

Sayın Başkan,

Sayın Komisyon Üyeleri,

Değerli Katılımcılar,

KASDER, 1978 yılından bu yana, 700'ü aşkın nöromusküler hastalıkla yaşayan bireylerin ve ailelerinin hak temelli mücadelesini yürüten, Türkiye'nin nöromusküler alanda ilk ve en köklü sivil toplum kuruluşudur.

Bu sunum, "Kas Hastalıklarında Multidisipliner Yaklaşım Çalıştayı"nın raporu doğrultusunda hazırlanmıştır. İlgili uzmanlık alanlarından hekimler, terapistler, hasta dernekleri, kamu temsilcileri ve akademisyenleri bir araya getirdiğimiz, altı ay süren hazırlık sürecinin ardından düzenlenen bu çalıştay; hem bilimsel bilgi üretimi hem de sağlık politikası geliştirme açısından çok paydaşlı, yapıcı ve öneri odaklı bir platform olmuştur.

Kas hastalıkları alanında belirtilen sorun ve çözüm önerilerinin daha ayrıntılı bir şekilde incelenmesi için çalıştay raporumuzun da eklenmesini uygun bulmaktayız.

"Kas Hastalıklarında Multidisipliner Yaklaşım Çalıştayı"nda Öne Çıkan Başlıklar

1. Ulusal Multidisipliner Merkez Ağı Kurulmalıdır: Tanı, tedavi, rehabilitasyon ve sosyal destek hizmetlerinin entegre sunulabileceği merkezler, bölgesel eşitsizlikleri azaltmak ve standart bakım sağlamak için yaygınlaştırılmalıdır. Raporumuzda Türkiye'deki bu konuda sorun ve önerilerimize dair geniş bilgi bulabilirsiniz.

2. Merkezler için Yasal ve Kurumsal Zemin Güçlendirilmelidir: Mevzuatta multidisipliner merkezlerin statüsü, görev tanımları ve işleyiş esasları açık şekilde tanımlanmalı; özel merkezler için akreditasyon ve kalite denetimi sistemleri oluşturulmalıdır.

3. Finansal Destek ve Geri Ödeme Politikaları Gözden Geçirilmelidir: Multidisipliner bakımın uzun vadeli sağlık sistemine maliyet avantajı göz önünde bulundurularak, kamu kaynakları bu modele yönlendirilmeli, özel sigortacılık ve SGK kapsamında geri ödeme politikaları güncellenmelidir.

4. İnsan Gücü Planlaması ve Eğitimleri Artırılmalıdır: Nöromusküler hastalıklar alanında uzmanlaşmış sağlık personelinin yetiştirilmesi için tıp fakülteleri ve uzmanlık dernekleriyle birlikte özel eğitim programları ve

sertifikasyon süreçleri geliştirilmeli; bu alandaki insan kaynağı açığı giderilmelidir.

5. Hastaların Hak Erişimi Güvence Altına Alınmalıdır: Tanı, tedavi ve destek hizmetlerine erişim konusunda karşılaşılan engeller ortadan kaldırılmalı; hasta ve ailelerin yaşam kalitesini artıracak sosyal haklar (evde bakım, eğitim destekleri, istihdam kolaylıkları) yeniden yapılandırılmalıdır. Kişisel asistanlık sistemi yaşama geçirilmeli.

6. Veri Yönetimi ve İzleme Sistemleri Kurulmalıdır: Hasta kayıt sistemlerinin ulusal düzeyde standardize edilmesi ve merkezlerin performansının izlenmesine olanak yaratılmalı.

7. Kas Hastalıklarının Önlenmesi, Erken Tanı ve Multidisipliner Yaklaşım

Kas hastalıklarının erken tanısının önemi, erken teşhisle başlayan tedavi ve rehabilitasyon süreçlerinin hastaların fonksiyonel kapasitelerini korumada kritik rol oynar. Bu nedenle erken tanı önemlidir.

Multidisipliner ekiplerin standardizasyonu ile nöroloji, fiziksel tıp ve rehabilitasyon, ortopedi, ortez protez teknikeri, fizyoterapist, genetik, beslenme ve psikolog gibi alanları içeren bir ekip modeli oluşturulmalıdır.

8. Rehabilitasyon Süreçlerinin Güçlendirilmesi ve Standardizasyonu

Ulusal rehabilitasyon protokollerinin oluşturulması ile kas hastalıklarına yönelik fizik tedavi ve rehabilitasyon protokollerinin belirlenmesi ve uygulanmasının ülke genelinde standardize edilmesi gereklidir.

Evde ve hastanede rehabilitasyon hizmetlerinin erişilebilirliği ile özellikle ilerleyici kas hastalıkları olan hastalar için evde bakım ve tele-rehabilitasyon çözümlerinin geliştirilmelidir.

Telerehabilitasyon sistemlerinin geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.

9. Hasta Veri Tabanı Oluşturulması, Sağlık Sistemi Entegrasyonu ve Finansal Destek Mekanizmaları

Kas hastalıklarının yönetimi için geri ödeme sistemleri iyileştirilmelidir.

Mevcut kurulan kas hastalığı merkezlerinin yaygınlaştırılmalı ve yöneticiler denetlenmelidir.

Aile hekimleri ve diğer sağlık çalışanlarının kas hastalıkları konusunda bilinçlendirilmesi için sürekli eğitim programları artırılmalıdır.

Kas hastalıkları konusunda uzmanlaşmış ekibin her şehir için belirlenmesi, ulaşılabilir olması, bu konuyla ilgilenen özelleşmiş kişilerin isim listelerinin hazırlanması ve ulaşılabilir olması gereklidir.

10. Teknoloji ve Dijital Sağlık Uygulamaları

- Giyilebilir teknolojiler ve dijital takip sistemleri ile hastaların kas gücü, yürüme analizi ve günlük yaşam aktivitelerini takip eden teknolojilerin kullanımının artırılması gereklidir.

- Yapay zeka destekli hasta takibi ile özellikle progresif kas hastalıklarında hasta verilerinin analizi için yapay zeka tabanlı karar destek sistemleri geliştirilmelidir.

11. Sağlık Bakanlığı Uygulamalarının Genişletilmesi

SMA için uygulanan tarama testi gibi destek programları, diğer kas hastalıkları için de yaygınlaştırılmalıdır.

12. Evden alışma Modellerinin Yaygınlaştırılması

Evden alışma modellerinin yaygınlaştırılması, engelli bireylerin istihdama erişimini artırabilecek önemli bir strateji olarak öne çıkmaktadır. Ancak bu modelin desteklenmesi için işveren teşvikleri, esnek çalışma politikaları ve teknolojik erişilebilirlik gibi konuların daha kapsamlı ele alınması gerekmektedir.

Öte yandan KASDER olarak tespit ettiğimiz sorunlara kısaca değinmek gerekirse,

1- Ortopedik operasyonlar

Ortopedi ameliyatları bazı kas hastaları için zamanında yapılması gerekmektedir. Başta skolyoz olmak üzere kas hastalarının ortopedik operasyonlarını yapacak uzman eksiği vardır.

2- Genetik tanı merkezleri

Kas hastalıklarını önemli bir bölümü genetik hastalıktır. Ülkemizde ne yazık ki genetik inceleme ve doğrulama yapacak merkezler sınırlıdır. Yine var olan

genetik merkezlerinde sınırlı sayıda hastalık için inceleme yapılmakta ve yapılan incelemelerin de önemli bir kısmı sosyal güvenlik kapsamı dışında tutulmaktadır. Genetik incelemelerin tamamının ve genetik danışmanlığın SGK kapsamına alınması önemlidir.

3- Rehabilitasyon cihazlarına ulaşım

Yaşam kalitesini yükselten rehabilitasyon araç gereçlerine erişim hakkı sınırlıdır. Ayakta dik pozisyonlandırma yapan ve ayağa kaldıran sandalyeler ihtiyaç sahiplerine ulaştırılamamak ile birlikte sosyal güvenlik kapsamı dışında tutulmaktadır. Mekanik ve akülü tekerlekli sandalyelerin temini konusunda SGK çok cüzzî bir rakam ödediği için hastalar ihtiyaç duydukları cihazlara erişememektedir. Öte yandan hastaların ihtiyaç duydukları solunum cihazları SGK depolarından verilmektedir. Söz konusu cihazlar beklenmedik zamanlarda bozulması beraberinde hastanın yeni cihaza erişimi zaman aldığı için konu ile alakalı mağduriyet yaşanmaktadır. Öte yandan bu cihazlar uluslararası havacılıkta uçakta kullanılmak için istenen Federal Havacılık Kurulu sertifikasına sahip olmadıklarından kas hastaları bu cihazları uçak yolculuklarında da kullanamamaktadır.

Ek olarak, uzmanın tavsiye ettiği cihazlar hastanın tercih hakkına tanınmalıdır. Kas hastaları için hayati öneme sahip bu cihazlar rapor kapsamında SGK tarafından karşılanmalıdır.

4- Taburculuk sonrası takip

İlerleyici ve ağır seyreden nöromüsküler hastalıkları olan hastaların teşhis sonrası hastane çıkış programları ve takibi yapılmamaktadır. Takibin yapılmaması, zorunlu sunulması gereken psikolojik ve fiziksel rehabilitasyon, evde bakım hizmetinin sağlanamaması hastalığın ilerleme hızı arttırmaktadır. Sağlık ve sosyal bakımın sağlanamaması önemli komplikasyonların oluşmasına neden olmaktadır. Kas hastalıklarının tanı ve takibinde, özellikle üçüncü basamak sağlık merkezlerinde randevu sürelerinin uzunluğu önemli bir sorun oluşturmaktadır. Bu anlamda acil olarak yeni düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

5- Evde Bakım Hizmeti

Ağır seyreden nöromüsküler hastalıklarda (Örneğin ALS) evde sağlık ve sosyal bakım hizmetleri verilmemektedir. Yine bu alanda uzmanlaşmış deneyimli ve bilgili personel kadroları bulunmaktadır.

6- Nöromüsküler hastalıklar alanında uzmanlaşmış kadrolar

Kas hastalıklarında tanı aşamasındaki sorunlar devam etmektedir. Bu alanda deneyimli ve uzmanlaşmış uzman sayısı sınırlıdır. Türkiye’de skolyoz operasyonları yapan ortopedist ve kas hastalıklarına hakim göğüs uzmanı hastaların ihtiyacıdır. Bu sebeple uzman sayısı artırılmalı, yeni uzmanlar bu alanda teşvik edici şekilde bilinçlendirilmedir.

7- Danışma merkezleri ve doktor /hasta iletişimi

Ailelerin kas hastalıkları konusunda bilgi alabileceği yerler sınırlıdır ve bu alanda çalışan hekimlere randevu bulmada sorunlar yaşanmaktadır. Hekim hasta diyaloğunun geliştirilmesi noktasında çalışma yapılmasına ihtiyaç vardır.

8- Konsültasyon eksikliği

Konsültasyon eksikliği söz konusudur. Bir kas hastası konsültasyon gerekli alanlarda örneğin; kardiyoloji, göğüs hastalıkları, cerrahi, ortopedi vb. muayenesini nörolojik takibinin yapıldığı hastanede yaptırabilmesi önemlidir.

9- Milli Eğitim Bakanlığına bağlık merkezler

Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı rehabilitasyon merkezleri sağlık hizmeti vermeye çalışmaktadır. Bu durum engelli bireylerin yetersiz ve yanlış sağlık hizmetleri almalarına neden olmaktadır.

10- Rehberlik Araştırma Merkezleri

Bir kişinin özel eğitime ihtiyacı olup olmadığına Rehberlik Araştırma Merkezleri karar vermektedir. Ancak bu merkezlerde kas hastalıkları alanında uzmanlaşmış personelin olmaması nedeniyle yanlış yönlendirmeler yapılmaktadır.

11- Beslenme

Hareket yetisini kaybetmiş olan kas hastalarında beslenme önemlidir. Bu alanda deneyimli diyetisyenlerin rehberliğinde takipleri gerekmektedir. Yine yutma ve çiğneme yetisi kaybetmiş kas hastalarının mide tüpü ile en uygun ve doğru biçimde beslenmeleri planlanmalıdır. Bu alanda yeterli koordinasyon sağlanamamaktadır.

12- Epidemiyolojik alışmalar

Tedavisi mümkün olmayan hastalıklarla ilgili esas dikkate değer sürecin hastalıkla ilgili sağlıklı ve kaliteli bir yaşam sağlanmasıdır. Bu süreçlerin sosyal açıdan iyi yönetilebilmesi için hastalara yönelik epidemiyolojik çalışmaların yapılması gerekir. Henüz kas hastalıkları alanında bir çalışma yapılmamıştır.

13. İlaçlara Erişim

Kas Hastalıkları alanında son yıllarda bilimsel gelişmeler hız kazanmış. Bazı hastalık eşitleri için ilaçlar FDA ve EMA onayı ile ülkemizde de ruhsat almıştır. Söz konusu ilaçların SGK tarafından ödenmesi önemlidir.

Örneğin, Friedreich Ataksisi için Omaveloksolon (Skyclarys) kutu fiyatı yaklaşık 2 milyon TL olan ilaç için hastalar SGK ya dava açarak ilaca erişim sağlayabilmektedir.

14. Engelli Araç Kullanıcıları

Son yıllarda yapılan mevzuat değişikliğinden dolayı kontrol için giden yüzlerce engellinin ve kas hastasının ehliyetleri iptal edilmiş durumdadır. Bu mağduriyetlerin giderilmesi için mevzuatta gerekli düzenlemelerin yapılması hasta hakları açısından önemlidir.

Sağlık Bakanlığı'nın sürücü belgesi düzenlemelerine göre, nörolojik hastalığı olan bireylerin araç kullanma yeterliliği objektif değerlendirmelerle belirlenmelidir. Bu kapsamda, "Sürücü Bilinci ve Refleks Testi" gibi nörolojik fonksiyonları ölçen testler, hastalığın bireysel etkilerini değerlendirmek açısından büyük önem taşımaktadır.